

# **PURUSZA, ATMAN, TAO, SIN...**

**Wokół problematyki podmiotu  
w tradycjach filozoficznych Wschodu**

redakcja naukowa:  
Ołena Łucyszyna i Maciej St. Zięba

# Spis treści

<b>Zasady transkrypcji i wymowy wyrazów orientalnych</b> (opracował <i>Maciej St. Zięba</i> ).....	7
<i>Olena Lucyszyna, Maciej St. Zięba</i> <b>Wprowadzenie: Na ile możemy pojąć</b> <b>wschodnie koncepcje podmiotu?</b> .....	9
<b>PROBLEM ISTNIENIA I NATURY PODMIOTU W MYŚLI INDYJSKIEJ</b>	
<i>Marta Kudelska</i> <b>Puruṣa jako zasada podmiotowości w myśli <i>Upaniszad</i></b> .....	33
<i>C. D. Sebastian</i> <b>The fall of the <i>self</i> and rise of the <i>non-self</i> in Indian thought: an exploration on the Buddhist conception of <i>anātman</i></b> .....	55
<i>Olena Lucyszyna</i> <b>Czy <i>puruṣa</i> jest podmiotem? Na podstawie analizy opozycji podmiotu (<i>viśayin</i>) i przedmiotu (<i>viśaya</i>) w klasycznej <i>sāṃkhya</i></b> .....	77
<i>Małgorzata Ruchel</i> <b>Podmiot jako założenie konieczne dla zachowania spójności wizji świata. Na podstawie <i>Śabarabhaṣzji</i> (<i>Śābarabhāṣya</i>), wczesnego komentarza do <i>Mīmāṃsā</i> (<i>Mīmāṃsāsūtra</i>)</b> .....	95
<i>Maciej St. Zięba</i> <b>Udayany obrona podmiotu i substancji. Aspekt metafizyczny</b> .....	115

## ROZUMIENIE PODMIOTU W MYŚLI DALEKOWSCHODNIEJ

*Krzysztof Kosior*

**Podmiot moralny we wczesnej myśli chińskiej** ..... 143

*Jarosław Zawadzki*

**Kreatywność Tao jako model zniewolenia podmiotu** ..... 157

*Sergii Kapranov*

**On the notions of 'subject' and 'object' in East Asian philosophy** ... 171

*Maciej St. Zięba*

**Serce (*xin*, 心) jako ośrodek władz psychicznych człowieka  
w myśli neokonfucjańskiej T'oegyeo Yi Hwanga**..... 183

## SPOTKANIA ZE WSCHODEM. ASPEKTY WSCHODNICH KONCEPCJI PODMIOTOWOŚCI W CODZIENNEJ PRAKTYCE I ICH RECEPCJA W KULTURZE ZACHODU

*Andrzej Stępnik*

**W stronę praktyki. Specyfika umiejętności w taoizmie i zenie  
z perspektywy epistemologii Ryle'a i Dreyfusa** ..... 211

*Alina Bernadetta Jagiellowicz*

**„Nieobecność podmiotu medytującego” w refleksji filozoficznej  
Jiddu Krishnamurtiego** ..... 225

*Mirosław Jerzy Gontarski*

**O niektórych problemach autentycznej recepcji myśli wschodniej  
na Zachodzie. Na przykładzie japońskich inspiracji  
w ruchu literackim Pilleus**..... 239

*Stanisław Tokarski, Waldemar Sikorski*

**Kategoria podmiotowości w prakseologiach wschodnich sztuk  
walki (*budo*) – na przykładzie judo** ..... 251

## DODATEK

**Glosariusz terminów indyjskich: sanskryckich i palijskich**  
(opracowała *Olena Lucyszyna*) ..... 269

**Glosariusz terminów dalekowschodnich**  
(opracował *Maciej St. Zięba*) ..... 285

**Informacje o autorach** ..... 297

# ***Puruṣa, Ātman, Dào, Xīn...*** **Around the Question of ‘Subject’** **in the Philosophical Traditions of the East**

## **Contents**

<b>Principles of transcription and pronunciation of oriental terms</b> (prepared by <i>Maciej St. Zięba</i> ).....	7
<i>Olena Lutsyshyna, Maciej St. Zięba</i>	
<b>Introduction: How far can we understand</b> <b>Eastern notions of ‘subject’?</b> .....	9
<b>PROBLEM OF THE EXISTENCE AND NATURE</b> <b>OF SUBJECT IN INDIAN THOUGHT</b>	
<i>Marta Kudelska</i>	
<b>Puruṣa as the principle of subjectivity in the Upaniṣadic thought...</b>	33
<i>C. D. Sebastian</i>	
<b>The fall of the <i>self</i> and rise of the <i>non-self</i> in Indian thought:</b> <b>an exploration on the Buddhist conception of <i>anātman</i></b> .....	55
<i>Olena Lutsyshyna</i>	
<b>Is <i>puruṣa</i> a subject? Based on the analysis of the ‘subject (<i>viśayin</i>)</b> <b>– object (<i>viśaya</i>)’ opposition in classical Sāṃkhya</b> .....	77
<i>Małgorzata Ruchel</i>	
<b>Subject as the assumption necessary to preserve the coherence</b> <b>of the worldview. Based on <i>Śābarabhāṣya</i>, an early commentary</b> <b>to <i>Mīmāṃsāsūtra</i></b> .....	95
<i>Maciej St. Zięba</i>	
<b>Udayana’s defence of subject and substance</b> <b>– the metaphysical aspect</b> .....	115

## UNDERSTANDING OF THE SUBJECT IN FAR-EASTERN THOUGHT

*Krzysztof Kosior*

**The moral subject in early Chinese thought.....** 143

*Jarosław Zawadzki*

**Tao's creativity as the model of enslavement of subject.....** 157

*Sergii Kapranov*

**On the notions of 'subject' and 'object' in East Asian philosophy ...** 171

*Maciej St. Zięba*

**Heart (xīn, 心) as the centre of the psychological faculties  
of man in the Neo-Confucian thought of T'oegye Yi Hwang.....** 183

## ENCOUNTERS WITH THE EAST. ASPECTS OF EASTERN CONCEPTS OF SUBJECTIVITY IN DAILY PRACTICE – THEIR RECEPTION IN WESTERN CULTURE

*Andrzej Stępnik*

**Towards practice: Characteristics of skillfulness in Taoism  
and Zen, from the perspective of Ryle and Dreyfus' epistemology ..** 211

*Alina Bernadetta Jagiellowicz*

**The "absence of the meditating subject" in the philosophical  
reflection of Jiddu Krishnamurti.....** 225

*Mirosław Jerzy Gontarski*

**On certain problems of an authentic reception of the Eastern  
thought in the West – as shown by the example of Japanese  
inspirations of the "Pilleus" literary group.....** 239

*Stanisław Tokarski, Waldemar Sikorski*

**Category of subjectivity in praxeology of the Eastern martial arts  
(Budo) – as shown by the example of Judo.....** 251

## APPENDIX

**Glossary of Indian terms: Sanskrit and Pali terms**

(prepared by *Olena Lutsyshyna*)..... 269

**Glossary of Fareast terms (prepared by *Maciej St. Zięba*).....** 285

**About the authors.....** 297

## Zasady transkrypcji i wymowy wyrazów orientalnych

W książce zachowano sposoby transkrybowania wyrazów z języków wschodnich przyjęte przez poszczególnych Autorów (np. transkrypcja spolszczona sanskrytu obok międzynarodowej; transkrypcja języka chińskiego Jaworskiego–Jabłońskiego/PAU 1936 obok *pinyin*). To samo dotyczy zapisu dużą lub małą literą niektórych słów, co do pisowni których nie ma zgody wśród naukowców (np. wedy – *Wedy*; upanisady – *Upaniszady*). Zestawienie wariantów pisowni podano na końcu tomu, w glosariuszach terminów indyjskich oraz dalekowschodnich.

W wyrazach sanskryckich i palijskich, zapisanych w międzynarodowej transkrypcji grafemicznej (transliteracji), kreska nad samogłoską oznacza samogłoskę długą (*ā, ī, ū, ṁ, ē*); *ai* i *au* to dwugłoski (*aj, au*); *r* – to r samogłoskowe (polskie: *ry, ri*); kropka pod innymi literami oznacza spółgłoski cerebralne (szczytowo-podniebienne): *t, d, ṅ*, wymawiane jak odpowiednie szwedzkie czy angielskie *t, d, n*; przy tym *ṣ* odpowiada polskiemu *sz*; sanskryckie i palijskie spółgłoski palatalne to *ñ, c, j* oraz *y*, co odpowiada polskim: *ń, ć, dź i j*; samodzielnie stojące *h* jest dźwięczne, natomiast *h* po spółgłosce (*kh, gh, ch, jh, th, dh, th, ḍh, ph, bh*) oznacza przydech (zapisywany także jako <sup>ch, h</sup> lub ’) – czyli sanskryckie/palijskie *h* nigdy nie jest nieme; *v* (zwłaszcza po innej spółgłosce) przypomina raczej angielskie *w* (polskie *ł*), poza tym polskie *w*, nigdy nie *f*.

W wyrazach japońskich, zapisanych w transkrypcji Hepburna, *ō* i *ū* oznaczają samogłoski długie; palatalne *ch, j, sh, ny* oraz *y* oznaczają odpowiednio polskie *ć, dź, ś, ń i j*; *z* kolei *ts* i *z* odpowiadają polskiemu *c* i *dz*; *w* to angielskie *w* (czyli polskie *ł* potoczne); *h* nigdy nie jest nieme.

W wyrazach chińskich, zapisanych w transkrypcji *pinyin*, spółgłoski cerebralne (retrofleksyjne) zapisywane są jako *ch, zh, sh* i *r* (co oznacza w przybliżeniu polskie *cz<sup>ch</sup>, dż, sz, ż*); spółgłoski palatalne – jako *q, j, x, y* (odpowiednio polskie *ć<sup>c</sup>, dź, ś* i *j*); kończące sylabę *-r* i *-ng* przypominają swe angielskie odpowiedniki; *c* i *z* to odpowiedniki polskich *c<sup>ch</sup>* i *dz*; wszystkie spółgłoski bezdźwięczne (*p, t, k, c, ch, q*) wymawiane są zawsze z silnym przydechem, z kolei spółgłoski zapisane jako dźwięczne (*b, d, g, z, zh, j*) są przede wszystkim nieprzydechowe, więc bez znaczenia jest, że w wielu sytuacjach wymawiane jak bezdźwięczne, skoro są bez przydechu; *h* nigdy nie jest nieme; samogłoska *i* po *c, z, s, ch, zh, sh, r* przypomina polskie *y* – poza tym *i*; samogłoski *ü* oraz *u* (idące po *q, j, x, y*) wymawiane są jak francuskie *u*, niemieckie *ü*; samogłoski idące obok siebie oznaczają dwugłoski i trójgłoski (np.: *ao, ei, iou, uai* to odpowiednio polskie *ai, ej, joi, łaj*) – zatem nie powinny być rozdzielane w wymowie; akcenty nad samogłoskami (np. *ā, á, ǎ, à*) oznaczają 4 tony pekińskie. W celu ułatwienia percepcji terminów obcych w glosariuszu przy każdym z nich podano przybliżoną wymowę polską.

Opracował Maciej St. Zięba